

SZYK WYRAZÓW W ZDANIU

Zdania złożone

W zdaniu oznajmującym **czasownik** (w formie osobowej) występuje zawsze na drugim miejscu.

*Wir **haben** täglich zwei Vorlesungen.* - szyk prosty (podmiot na pierwszym miejscu w zdaniu)
*Täglich **haben** wir zwei Vorlesungen.* – szyk przestawny (podmiot bezpośrednio po orzeczeniu)

W zdaniu pobocznym bezpośrednio po spójnikach: **dass, ob, weil, da, während, bevor, seitdem, bis, sobald, solange, als, wenn, nachdem, damit, um...zu, ohne dass, indem, anstatt dass, obwohl** występuje **podmiot**, a **orzeczenie** znajduje się **na końcu zdania**.

*Er sagt, dass **er** heute keine Zeit **hat**.*

*Der Professor, **der** erst 40 Jahre alt **ist**, hält interessante Vorträge.*

Ich muss zum Zahnarzt, weil ich wegen Zahnschmerzen in der Nacht schlafen konnte.

*W zdaniach współrzędnie złożonych po spójnikach: **und, aber, denn, oder, sondern** występuje szyk prosty.*

*Er lernt heute nicht, **sondern** er geht spazieren.*

W zdaniach współrzędnie złożonych po spójnikach: **dann, deshalb, darum, deswegen, sonst, trotzdem, außerdem** występuje szyk przestawny.

*Er verdient wenig Geld, **trotzdem** ist er zufrieden.*

Wyróżniamy trzy rodzaje tworzenia zdań pytających:

- **Poprzez postawienie czasownika w formie osobowej na pierwszym miejscu w zdaniu.**
Gehst **du** heute ins Kino?
- **za pomocą zaimka pytającego.**
Wann **besuchst** du mich?
- **za pomocą zaimka pytającego w połączeniu z przyimkiem**
Nach wem **fragt** der Lehrer?

W zdaniu oznajmującym z czasownikiem modalnym, **czasownik modalny w formie osobowej** znajduje się na **drugim miejscu** w zdaniu, natomiast **czasownik w formie bezokolicznika na końcu zdania**.

Ich muss heute meiner Mutter beim Einkaufen helfen.

Zdanie może być zaprzeczone przez: **nein, nicht, kein, keine**. Przeczenie **nein** może zastąpić całe zdanie przeczące.

Nicht zaprzecza:

- **czasownik**
Wir kommen nicht.
- **Całe zdanie**
Ich kann dich heute nicht besuchen.

- **Przysłówki, przymiotniki, wyrażenia rzeczownikowe.**
Wir gehen nicht ins Kino, sondern ins Theater.

Zaimka **kein, keine** używa się dla zaprzeczenia rzeczownika.
Ich habe keinen neuen Wagen.

UWAGA!

W języku niemieckim nie używa się podwójnych zaprzeczeń!

Przydawka rozwinięta

Przydawkę rozwiniętą tworzy się poprzez oddzielenie zaimka lub rodzajnika od rzeczownika; w powstałych w ten sposób ramach mieści się przydawka rozwinięta, przy czym **imiesłów** (niekiedy przymiotnik) występuje **bezpośrednio przed** rzeczownikiem.
Die von meinem Bruder gemietete Wohnung hat leider keine Zentralheizung.

Użycie bezokolicznika z **zu** i bez **zu**

Bezokolicznik bez **zu** występuje:

- **Po czasownikach modalnych**
Darf man hier rauchen? Ich kann nicht tanzen.
- **Po czasownikach: *helfen, hören, sehen, lassen, gehen, kommen, lernen, lehren, bleiben***
Wir hören ihn singen. Ich sehe ihn im Garten arbeiten.

Bezokolicznik z **zu** występuje:

- **Po czasownikach samodzielnych**
Der Arzt verbietet mir zu rauchen. Die Gewerkschaft hat beschlossen zu streiken.
- **Po wyrażeniach rzeczownikowych lub przymiotnikowych**
Es ist nicht möglich, alles zu lernen.
Monika hat keine Lust, ins Wasser zu gehen.
Ich habe Angst, über den Fluss zu schwimmen.

SZYK WYRAZÓW W ZDANIU

Zdanie pojedyncze (der einfache Satz)

W zdaniu oznajmującym **czasownik w formie osobowej** występuje zawsze na **drugim miejscu**:

Ich gehe jetzt gleich **zum Arzt**. (szyk prosty – podmiot na pierwszym miejscu przed orzeczeniem)

Idę do lekarza.

Heute gehe ich zum Arzt. (szyk przestawny – podmiot stoi za orzeczeniem, orzeczenie stoi na drugim miejscu)

Dzisiaj **idę** do lekarza.

W zdaniu oznajmującym z czasownikiem modalnym, **czasownik modalny w formie osobowej** znajduje się

na drugim miejscu w zdaniu, natomiast czasownik w formie bezokolicznika na końcu zdania.

Ich muss heute meiner Mutter beim Einkaufen helfen.

Zdania pytające (Fragesätze)

Wyróżniamy trzy sposoby tworzenia zdań pytających:

1. czasownik w formie osobowej stoi na pierwszym miejscu:

Gehst du heute ins Rockkonzert? Czy idziesz dzisiaj na koncert rockowy?
Hast du Lust, heute ins Kino zu gehen? Czy masz ochotę iść dzisiaj do kina.
Willst/Kannst du mir helfen? Czy chcesz/możesz mi pomóc?

2. za pomocą zaimka pytającego:

Wo ist die nächste Post? Gdzie jest najbliższa poczta?
Wie viel kostet das Bilderbuch? Ile kosztuje ta ilustrowana książka?
Wessen Projekt war am besten? Czyj projekt był najlepszy?

3. za pomocą zaimka pytającego w połączeniu z przymikiem:

Nach wem fragt das Mädchen? O kogo pyta dziewczynka?
Bei wem wohnst du? U kogo mieszkasz?
An wen denkst du jetzt? O kim myślisz?

Uwaga

Pytając o rzeczy posługujemy się słówkami pytającymi w postaci:

Wonach hat er gefragt? O co pytał?
Womit ist er gekommen? Czym przyjechał?
Wofür hat er sich interessiert? Czym się interesował?
Woran denkst du jetzt? O czym myślisz?

Zdanie może być zaprzeczone przez: **nein, nicht, kein, keine.**

Przeczenie **nein** może zastąpić całe zdanie przeczące.

Nicht zaprzecza:

- **czasownik**
Wir kommen nicht. Wir lernen nicht.
- **Całe zdanie**
Ich kann dich heute nicht besuchen.
Ich kann den Text nicht verstehen.
- **Przysłówki, przymiotniki, wyrażenia rzeczownikowe.**
Wir gehen nicht ins Kino, sondern ins Theater.

Peter ist nicht gesund. Wir lernen nicht Deutsch, sondern Englisch.

Zaimka **kein, keine** używa się dla zaprzeczenia rzeczownika.

*Ich habe **keinen** neuen Wagen. Meine Tante hat **kein** neues Haus.*

UWAGA!

W języku niemieckim nie używa się podwójnych zaprzeczeń!

Peter macht nichts. Piotr nic nie robi

Die Polizei hat niemand(en) gesehen. Policja nikogo nie widziała.

Zdania złożone

1. współrzędnie

Po spójnikach **und, aber, sondern, denn, oder** stosujemy szyk prosty (podmiot na pierwszym miejscu):

Ich gehe zum Arzt, denn ich habe Halsschmerzen.

Idę do lekarza, bo boli mnie gardło.

Ich fahre am Freitag nach Krakau, aber ich gehe in kein Museum.

Jadę w piątek do Krakowa, ale nie idę do muzeum.

Ich fahre am Freitag nach Krakau, oder ich bleibe hier in der Stadt.

Pojadę w piątek do Krakowa, albo zostanę tu w mieście.

Po spójnikach **deshalb, deswegen, zuerst, dann, dagegen, trotzdem, dennoch, sonst** stosujemy szyk przestawny (podmiot stoi za orzeczeniem, orzeczenie stoi na drugim miejscu):

Das Wetter ist schön, deshalb fahren wir in die Berge.

Pogoda jest ładna, dlatego jedziemy w góry.

Zuerst essen wir in aller Ruhe, dann machen wir die Wanderung.

Najpierw zjemy spokojnie, a potem rozpoczniemy wędrowkę.

Du musst dich beeilen, sonst kommst du nicht rechtzeitig.

Musisz się pospieszyć, w przeciwnym razie nie będziesz punktualnie.

2. podrzędnie (istnieje zdanie główne i zdanie poboczne)

- a. *Jeśli zdanie poboczne stoi przed zdaniem głównym, to orzeczenie zdania głównego zajmuje miejsce bezpośrednio po zdaniu pobocznym (orzeczenie na początku zdania, szyk przestawny):***

Wenn das Wetter schön ist, fahren wir in die Berge.

Jeśli pogoda jest ładna, jedziemy w góry.

Da mein Auto kaputt ist, fahre ich mit dem Linienbus zur Arbeit.

Ponieważ mój samochód jest zepsuty, jadę autobusem do pracy.

- b. *Jeśli zdanie poboczne stoi po zdaniu głównym, to orzeczenie zdania głównego stoi na drugim miejscu (szyk prosty):***

Wir fahren in die Berge, wenn das Wetter schön ist.

Jedziemy w góry, jeśli pogoda jest ładna.

Ich fahre mit dem Linienbus zur Arbeit, weil mei Auto kaputt ist.

Jadę autobusem do pracy, ponieważ mój samochód jest zepsuty.

Zdanie poboczne (Nebensätze)

Zdanie poboczne jest częścią zdania podrzędnie złożonego.

Najczęściej rozpoczyna się od spójnika zdania pobocznego.

Po spójnikach **dass, ob, weil, damit, obwohl, wenn, nachdem, damit, solange, sobald, indem, bevor**

(i innych) stoi bezpośrednio podmiot, natomiast orzeczenie na końcu zdania:

W języku niemieckim (podobnie jak w języku polskim) istnieje bardzo dużo zdań pobocznych.

Konstrukcja tych zdań odbiega od konstrukcji zdania w języku polskim.

Ich wusste nicht, dass unsere Tante heute Geburtstag hat.

Nie wiedziałem, że nasza ciocia **ma** dzisiaj urodziny.

Herr Schmidt geht zum Arzt, weil er Halsschmerzen hat.

Pan Schmidt idzie do lekarza, bo (ponieważ) **boli** go gardło.

Ich habe Deutsch gelernt, als ich in Deutschland gearbeitet habe.

Nauczyłem się niemieckiego, gdy **pracowałem** w Niemczech.